



75
આજ્ઞાદીકા
અમૃત મહોત્સવ

સુસ્વુલ સેતુ

અંક નં. ૦૩૫
નવેમ્બર -૨૦૨૩

સીઝન પ્રમાણે ઘાસચારા ના આયોજન નુ ખુબ જ મહત્વ છે. જેથી આપણે પશુની તંદુરસ્તી, દૂધ ઉત્પાદન, પશુની પ્રજનન ક્ષમતા માં ઉત્તરોત્તર વધારો કરી શકાય

પશુ પાલક મિત્રો ધીમે-ધીમે શિયાળા ની ઋતુ આવી રહી છે. આપણે પણ આપણા પશુ માટે શિયાળા માં ઘાસચારા ના પાકોનું આયોજન કરીએ ખુબજ મહત્વનું છે શિયાળા માં ખાસ કરીને આપણા વાતાવરણ ને અનુરૂપ રજકો, બરસીમ. અને મખ્ખન ગ્રાસ નું આયોજન કરીએ તે ખુબજ અગત્ય નુ છે. કારણ કે આ પાકો પ્રોટીન થી ભરપુર છે જેથી દૂધાળા પશુઓનું દૂધ ઉત્પાદન આખુ વર્ષ જળવાઈ રહે.

પશુપાલનનાં વ્યવસાયમાં પશુપોષણનું મહત્વ

આપણે સૌ જાણીએ છીએ કે પશુપાલન વ્યવસાયના મુખ્ય ત્રણ આધાર સ્તંભ છે. જેમાં પ્રથમ ક્રમે પશુપોષણ, દ્વિતીય ક્રમે પશુસંવર્ધન અને તૃતીય ક્રમે પશુ માવજત (જેમાં રહેઠાણ, રસીકરણ, સારવાર વગેરે) પશુપાલનના વ્યવસાયમાં પશુપોષણનું ઘણું જ મહત્વ છે. તેમજ પશુપાલનનાં વ્યવસાયમાં ૬૫ થી ૭૦ ટકા ખર્ચ ઘાસચારા (લીલા / સૂકા) અને દાણનો લાગે છે. આપણે જો ઘાસચારા (લીલા/સૂકા) નું વ્યવસ્થિત સમયસરનું આયોજન કરીએ તો દુધની ઉત્પાદન કિંમતમાં ઘટાડો કરી શકીએ અને પશુપાલનના વ્યવસાયને વધુ નફાકારક બનાવી શકાય.

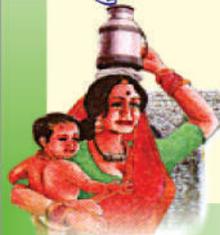
આપણે પશુપાલનના વ્યવસાયમાં જ્યારે બહારથી વેચાતો ઘાસચારો (સૂકો) ખરીદ કરીએ છીએ ત્યારે હંમેશા આપણને મોંઘો પડે છે. તેમજ તેની ગુણવત્તા પણ ઘણી વખત હલકી કક્ષાની હોય છે. માટે ઘાસચારામાં આપણે આત્મનિર્ભર બનવાની ખાસ જરૂર છે. તે માટે નીચે પ્રમાણે બે સૂચનો ખાસ ધ્યાનમાં રાખવા જરૂરી છે.

(૧) ઘાસચારાનું ઉત્પાદન વધારવું

(૨) ઉત્પાદિત ઘાસચારાનો વ્યવસ્થિત સંગ્રહ કરવો

ઘાસચારાના ઉત્પાદન વધારવા માટે

સાંપ્રત સમયમાં ઘાસચારા ઉગાડવા માટેની જમીન ઘટતી જાય છે. કારણ કે શહેરીકરણ, ઔદ્યોગિક વસાહતો, રોકડીયા પાક તરફનો લગાવ, જમીનની ગુણવત્તામાં ઘટાડો વગેરે એટલે કે આપણી પાસે માત્ર એક જ વિકલ્પ વધે છે. તે એ છે કે જે જમીન આપણી પાસે ઘાસચારા ઉગાડવા માટે ઉપલબ્ધ છે. તેમાં સૌથી વધારે ઉત્પાદન લઈ શકીએ તો તે માટે આપણો હંમેશા ઉચ્ચકક્ષાના ઘાસચારાનાં બિયારણો ઉપયોગ કરી પ્રતિ એકર / હેક્ટર વધારેમાં વધારે ઘાસચારાનું ઉત્પાદન કરી શકીએ



શીયાળુ ઘાસચારાના પાકનું આયોજન



રજકો આણદ -૨

રજકો ઘાસચારા ના પાકમાં મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે, દૂધાળા પશુ માટે લીલુ સોનું પણ કહી શકાય સિંચાઈવાળા વિસ્તાર માટે ખુબજ અગત્યનો ઘાસચારાનો પાક છે.

જમીન	ખાતર ના.કો.પો. કિ.ગ્રા/હેક્ટર	પિયત	કાપણી	ઉત્પાદન મે.ટન/હેક્ટર
સારા નિતારવાળી બેસર મધ્યમકાળી ગોરાળુ	૨૦+૫૦+૫૦ પાયાના ખાતર તરીકે આપવો	શિયાળામાં ૧૨ થી ૧૫ દિવસ ઉનાળામાં ૧૦થી ૧૨ દિવસ	૫૦% કુલ અવસ્થાયે વાવણી પછી બે મહીને ત્યરબાદ શિયાળામાં ૩૦ દિવસે અને ઉનાળામાં ૨૦ થી ૨૫ દિવસે કાપણી કરવી.	૭૦ થી ૮૦ ઋતુ દરમ્યાન

વાવણી સમય:- નવેમ્બરનુ બીજુ અઠવાડીય હેક્ટરે બિયારણ દર:-૧૦ કીલો વાવણી પધ્ધતી:- છાટવું



બરસીમ

બરસીમ ઘાસચારાના પાકમાં ખુબજ અગત્યનું સ્થાન ધરાવે છે. દૂધાળ પશુ માટે રસદાર સ્વાષ્ટિ પૌષ્ટિક ઘાસચારો છે.

જમીન	ખાતર ના.કો.પો. કિ.ગ્રા/હેક્ટર	પિયત	કાપણી	ઉત્પાદન મે.ટન/હેક્ટર
સારા નિતારવાળી બેસર મધ્યમકાળી ગોરાળુ	૨૦+૫૦+૫૦ પાયાના ખાતર તરીકે આપવો	શિયાળામાં ૧૨ થી ૧૫ દિવસ ઉનાળામાં ૧૦થી ૧૨ દિવસ	૫૦% કુલ અવસ્થાયે વાવણી પછી બે મહીને ત્યરબાદ શિયાળામાં ૩૦ દિવસે અને ઉનાળામાં ૨૦ થી ૨૫ દિવસે કાપણી કરવી.	૭૦ થી ૮૦ ઋતુ દરમ્યાન

વાવણી સમય:- નવેમ્બરનુ બીજુ અઠવાડીય હેક્ટરે બિયારણ દર:-૧૦ કીલો વાવણી પધ્ધતી:- છાટવું



મખ્ખન ઘાસ

મખ્ખન ઘાસ પ્રોટીન, શક્તિ, વીટામીન અને ખનીજથી ભરપુર હોવાથી તે પશુપાલનમાં ખુબજ ઉપયોગી છે. પશુના પાયન તંત્ર માટે પણ ઉપયોગી છે. તેમજ પોશક તત્વો ભરપુર પ્રમાણમાં હોવાથી ઉછરતા પશુમાટે ખુબજ ઉપયોગી છે. તેમજ આ ઘાસમાં પ્રોટીનનું પ્રમાણ વધારે છે.

જમીન	ખાતર ના.કો.પો. કિ.ગ્રા/હેક્ટર	પિયત	કાપણી	ઉત્પાદન મે.ટન/હેક્ટર
સારા નિતારવાળી બેસર મધ્યમકાળી ગોરાળુ	૨૦+૫૦+૫૦ પાયાના ખાતર તરીકે આપવો	શિયાળામાં ૧૨ થી ૧૫ દિવસ ઉનાળામાં ૧૦થી ૧૨ દિવસ	૫૦% કુલ અવસ્થાયે વાવણી પછી બે મહીને ત્યરબાદ શિયાળામાં ૩૦ દિવસે અને ઉનાળામાં ૨૦ થી ૨૫ દિવસે કાપણી કરવી.	૭૦ થી ૮૦ ઋતુ દરમ્યાન

વાવણી સમય:- નવેમ્બરનુ બીજુ અઠવાડીય હેક્ટરે બિયારણ દર:-૧૦ કીલો વાવણી પધ્ધતી:- છાટવું



સારા બિયારણથી થતા ફાયદા

- (૧) જર્મીનેશન સાડ હોવાને કારણે પ્રતિ એકર બિયારણની જરૂરીયાત ઓછી રહે છે.
- (૨) પ્રતિ એકર ઘાસચારાનું ઉત્પાદન ખુબ જ વધારે આવે છે.
- (૩) ઉત્પાદિત ઘાસચારો પોષકતત્વોથી ભરપુર હોય છે.
- (૪) ઉત્પાદિત ઘાસચારો પશુઓ માટે ખાવામાં રૂચીકારક હોય છે.
- (૫) ઉત્પાદિત ઘાસચારો પશુઓના પાયનતંત્રમાં સહેલાઈથી પાયન થાય છે. તેમજ તેનું શોષણ પણ સારી રીતે થઈ શકે છે.

સાઈલેજ :-

સાઈલેજ એક સંરક્ષિત લીલો ચારો છે જેમાં ભેજનું પ્રમાણ ૬૦ થી ૭૦ ટકા હોય છે. આ પ્રક્રિયામાં વોટર સોલ્યુબલ કાર્બોહાઈડ્રેટસ (શર્કરા) થી સમૃદ્ધ ચારાના ચાફકટર વડે ટુકડા કરી હવાચૂસ્ત રીતે ઢાંકી ૪૫ થી ૫૦ દિવસ સુધી સંગ્રહ કરવામાં આવે છે. આ સ્થિતિમાં સંગ્રહિત ચારામાં શર્કરા નું લેક્ટીક એસીડમાં પરિવર્તન થાય છે. લેક્ટીક એસીડ ચારાને સુરક્ષિત રાખવામાં અને પશુના જઠરમાં રહેલા ફાયદાકારક જીવાણુઓમાં સંવર્ધન માટે જરૂરી શર્કરાનો ઉત્તમસ્ત્રોત છે. યોગ્ય અવસ્થામાં સંરક્ષિત સાઈલેજ નો લગભગ ૧ વર્ષ સુધી સંગ્રહ કરી શકાય

સાઈલેજ ખવડાવવાની રીત :-

- સાઈલેજ ભેગ જરૂરીયાત મુજબ ખોલવી અને સાઈલેજ કાઢ્યા પછી ફરીથી કાળજીપૂર્વક બંધ કરી દેવી.
- શરૂઆતમાં થોડા દિવસો સુધી પશુને ટેવ પડે ત્યાં સુધી માત્ર ૫ કિ.ગ્રા પ્રતિ પશુ પ્રતિ દિવસ ખવડાવવું.

- સાઈલેજ લીલાચારા / સુકાચારાનો વિકલ્પ હોવાથી તેને લીલાચારા / સુકાચારાની જેમ જ પશુ ને ખવડાવી શકાય છે.

સારા સાઈલેજની વિશેષતાઓ :-

- આછો પીળો અથવા ભુરાશ પડતો લીલો રંગ હોય છે.
- લેક્ટીક એસીડની ગંધ યુક્ત પરંતુ બ્યુટાઈરીક એસીડ અને એમોનીયાની ગંધ રહિત
- નરમ અને વ્યવસ્થિત ખાવાલાયક સાઈલેજમાં ભેજ ૬૫-૭૦ ટકા
- લેક્ટીક એસીડ ૩-૧૪ ટકા
- બ્યુટાઈરીક એસીડ ૦.૨ ટકા થી ઓછું
- P. H.4.0-4.2

સાઈલેજ વિશે લેવાની કાળજી

- (૧) સાઈલેજ ની ભેલ / ભેગ તુટેલી અથવા લીકેજ જણાય તો તાત્કાલીક પ્લાસ્ટીક ની ટેપ મારવી.
- (૨) સાઈલેજ ની ભેલ /ભેગ મૂકીએ તે જગ્યા સપાટ અને ચોખ્ખી હોવી જોઈએ. જેથી કોઈ અણીદાર પત્થર કે અન્ય વસ્તુ થી ભેલ / ભેગને નુકશાન થાય નહીં.
- (૩) સાઈલેજ ની ભેલ /ભેગ ને તોડ્યા બાદ તેજ દિવસે પશુને ખોરાક તરીકે ઉપયોગમાં લેવી.
- (૪) સાઈલેજ ની ભેલ /ભેગ માં દુર્ગંધ /કિડા/ કલર માં ફેરફાર/કુગ લાગેલ વગેરે જણાય તો તેટલો જથ્થો દૂર કરી બાકી નો સારો જથ્થો ઉપયોગમાં લઈ શકાય.
- (૫) સાઈલેજ ની ભેલ /ભેગ એક બીજા પર મુકવી નહિ સાઈલેજ ની ભેગ પર દબાણ આવતા નુકશાન થઈ શકે છે.
- (૬) સાઈલેજ પશુને ૩ કિલો થી શરૂ કરી ૭ કિલો આપી શકાય છે. (વધારે દૂધ આપતા પશુને ૧૪ કિલો સુધી) સાઈલેજ પશુને લીલા તેમજ સુકા ઘાસચારા નો વિકલ્પ પુરો પાડે છે.
- (૭) સાઈલેજ મકાઈ માથી બનતું હોવાથી પશુને પૂરતી માત્રામાં કાર્બોહાઈડ્રેટ / એનર્જી / પ્રોટીન પુરા પાડે છે. જેથી પશુના દૂધ ઉત્પાદકતા અને તંદુરસ્તી માં વધારો થાય છે.
- (૮) સાઈલેજ દૂધાળા પશુ / ગાભણ / ઉછરતી વાછરડી પાડી તમામ ને આપી શકાય છે. તેમજ બાર માસ કોઈ પણ ઋતુ મા આપી શકાય છે.



સાઈલેજ ખવડાવવાના ફાયદા :-

- દૂધાળા પશુઓને નિયમિત લીલો ચારો સાઈલેજ ના રૂપમાં મળી રહે છે.
- પશુઓને વિવિધ ઋતુઓમાં સમાન ગુણવત્તાવાળો ચારો મળી રહે.
- લગભગ બધી જ ઋતુઓમાં સાઈલેજ બનાવી શકાય છે.
- જરૂરીયાત કરતા વધુ લીલો ચારો ઉત્પન્ન થાય ત્યારે સાઈલેજ બનાવી તેની સાચવણી કરી શકાય છે અને વધારાનો ચારો બગડતો અટકાવી શકાય છે.
- સાઈલેજ ખવડાવવાથી નુકશાનકારક જીવાણુ દ્વારા થતા રોગો પર નિયંત્રણ લાવી શકાય છે કારણ કે આવા જીવાણુઓ સાઈલેજ બનાવવાના વિવિધ તબક્કાઓ દરમિયાન નાશ થાય છે.
- ચારાની કાપણી સંખ્યામાં વધારો કરી લીલાચારાની ઉત્પાદકતા વધારી શકાય છે.
- જ્યારે ચારાની અછત હોય ત્યારે સાઈલેજ ખવડાવી પશુની ઉત્પાદકતા વધારી શકાય છે.
- સાઈલેજમાં સુકા ઘાસચારા કરતા પોષક તત્વો વધુ હોય છે.
- સાઈલેજ સુકા ઘાસચારા કરતા કિંમતમાં સસ્તુ પડે છે.
- સાઈલેજ બેગ ઓછી જગ્યામાં તેમજ ખુલ્લા વાતાવરણમાં રાખી શકાય છે. વાતાવરણમાં થતા ફેરફાર જેવા કે ઠંડી વરસાદ કે તાપની કોઈ અસર થતી નથી.
- સાઈલેજ પોષક તત્વોથી ભરપૂર હોવાથી દૂધ ઉત્પાદન અને પ્રજનનક્ષમતામાં પણ વધારો થાય છે.
- સાઈલેજનો સ્વાદ પશુને રૂચીકર હોવાથી સહેલાઈથી ખાય જાય છે તેમજ તેનું આંતરડા/ જઠરમાં શોષણ પણ સહેલાઈથી થઈ શકે છે.



નોંધ :- સંઘ દ્વારા મંડળી કક્ષાએ ૬૦ કિલોગ્રામ બેલ માં (ગાસડી) ટ્રક લોડ વિતરણ કરવામાં આવે છે

